

INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR,
IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Dövperspektiv på Markusevangeliet 7:31–37

Deaf-perspective in the Gospel of Mark 7:31-37

Sofie Strid

Termin: HT-2016

Kurs: RKT145 Examensarbete för
kandidatexamen, teologi 15 hp

Nivå: Kandidat

Handledare: Gunnar Samuelsson

Abstract

This essay examines the theme of the deaf-perspective in the Gospel of Mark 7:31-37.

Two main questions asked are:

- 1).” How does the Gospel of Marks view on deafness in the periscope of Mark 7:31-37?
- 2).” How can one interpret the text from a deaf perspective parallell to the contemporary scientific discourse disability studies today”?

The view of deafness is nuanced and the essay then discusses the complexity of Mark’s texts in view of deaf perspective in dialogue with disability studies. It become more complex when the view of deafness in Marks gospel both constructs and deconstructs deafness as a disability.

Keywords: Audism, Deaf, Deafness, Deaf-perspective, Disability Studies, Deaf perspective in Gospel of Mark 7:31-37,

Innehåll

1. INLEDNING	3
2. BAKGRUND	4
2.1. TERMINOLOGI	5
3. SYFTE	7
4. FRÅGESTÄLLNING	7
5. AVGRÄNSNING.....	7
6. TIDIGARE FORSKNING	8
7. TEORI	10
8. METOD.....	11
8.1. URVAL	12
8.2. SÖKORD.....	12
9. MATERIAL	13
9.1. FÖRFÖRSTÅELSE.....	14
10. DÖVHET I ANTIKEN.....	15
11. MARKUSEVANGELIET.....	19
11.1. MARKUS 7:31-37.....	19
12.2. DÖVHET I INTERAKTION.....	25
12.3. FINNS DET OLIKA SÄTT ATT HÖRA PÅ SAKEN?	25
12.4. VEM ÄR DEN DÖVE MANNEN I HELANDEBERÄTTELSEN?	26
12.5. SAMMANFATTNING	28
13. DISKUSSION	29
13.1. HUR PRESENTERAS DÖVHETEN I MARKUSBERÄTTELSEN?	29
13.2. DISABILITY STUDIES OCH DÖVPERSPEKTIV	31
13.2.1. Disability Studies	31
13.2.2. Dövperspektiv	31
14. SLUTSATS	33
15. EGEN REFLEKTION	34
16. LITTERATURFÖRTECKNING	35
16.1. TRYCKTA MATERIAL	36
16.2. LAGAR.....	37
16.3. STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR OCH BETÄNKANDE	38
16.4. ELEKTRONISKA MATERIAL	38

1. Inledning

När jag skulle påbörja min uppsats till mitt examensarbete (Ht 2016) ville jag direkt skriva om dövhet i Bibeln och för mig som döv exegetikstudent ställde jag frågan; kunde man studera funktionshinder och Bibeln parallellt? I och med att dövhet ses i det normativa samhället (hörande) som ett funktionshinder¹ blev det intressant för mig när jag stiftade bekantskap med begreppet *Disability Studies* som är ett stort forskningsområde och har i anslutning till bibelvetenskapen mycket gemensamt med feministisk kritik. Jag vill även se på *Crip Theory*,² som det kallas på engelska, ett relativt nytt begrepp inom handikappforskningen och Crip Theory bygger vidare på den normkritiska traditionen som återfinns inom *Cultural Studies*,³ närmast är den en utlöpare av Queer⁴ teorin och delar ett antal av dess grundidéer. Crip Theory vänder därmed blicken från funktionsnedsättning och ifrågasätter normaliteten. Man undersöker maktstrukturer och vilken människosyn som bibeltexterna indikerar på med huvudfokus på hur situationen ser ut för karaktärer med funktionsnedsättningar eller texter där funktionsnedsättningen⁵ nämns. Redan från början när jag mötte bibeltexten i Markusevangeliet 7:31-37, funderade jag på vad Markus egentligen ville få fram. Vad är det han ville ha sagt i texten? Vad är det som händer i texten och vad är det vi ska förstå i syftet med den? Det blev mer intressant när jag kom i kontakt med

¹ Funktionshinder/funktionsnedsättningens begrepp är ifrågasatt bland döva, som menar att det är ett socialt konstruerat begrepp för att särskilja döva utifrån allmänna standardiserade normer i samhället. I Vilket också diskuteras vidare i Fredäng, Päivi (2003) ”teckenspråkiga döva; identitetsförändringar i det svenska dövsamhället” Förlags AB Gondolin, Stehag, sida 131-135. Se även Socialstyrelsens rekommendationer kring definitionsbegreppen funktionshinder, funktionsnedsättning, (elektronisk) tillgänglig: <<http://www.socialstyrelsen.se/fragorochsvar/funktionsnedsattningochfunktio>> (hämtad 2016-10-07). Somliga menar att handikapp är att föredra då den beskriver skadans innebörd i praktiken där handikapp beror på miljön.

² se även Susanne Berg och Lars Grönviks beskrivning av Crip Theory; http://www.su.se/polopoly_fs/1.39088.1320403027!/CripTheory_enintroduktion.pdf (hämtad 2016-09-29).

³ Cultural Studies studerar mänskliga kulturer eller uttrycken för eller lämningar efter mänskliga kulturer, till exempel humaniora, samhällsvetenskap.

⁴ Det centrala inom Queerteorin är att ifrågasätta normer och ifrågasätta det som vi uppfattar som normalt i vårt samhälle.

⁵ Funktionsnedsättning utifrån bibelstudium kan menas; blindhet, dövhet, lam, avsaknad av kroppsdelar eller andra funktionshinder som intellektuell nedsättning etc.

William Wredes⁶ presentation i gåtan kring Jesus identitet som den ”messianska hemligheten” och kopplar ihop det med Mark 7:36-37, och det fick mig att börja se texten på ett nytt sätt då den innehåller två ofta ihopkopplade metaforer; blindhet och dövhet som metafor för okunskap och oförstånd. Hörsel och syn kopplas ihop med den kognitiva förmågan hos människan är inget nytt och flertal exempel finns på andra ställen i Nya Testamentet och i den Hebreiska Bibeln. En annan fråga som dök upp var, varför förbjöd Jesus någon att berätta om hans helande av den döve mannen? Jag har funderat på om dövhet utöver att vara en metafor för oförstånd också kan betyda oförmåga till att kommunicera? I så fall vad hindrar denne att kommunicera med omvärlden? Beror det på avsaknad av möjlighet att kunna använda teckenspråk eller beror det på något annat? Synen på döva har förändrats över tid, från att ha varit begränsad till ett perspektiv som funktionshindrade till att man *numera ser döva ur ett sociokulturellt perspektiv*.⁷

2. Bakgrund

Döva i Sverige idag har vanligtvis teckenspråk som sitt första språk och sedan kommer svenskan (både den skrivna och den talade) som andraspråk. Teckenspråk har sin grund i svenskan med svenska orden men själva grammatiken, syntaxen och teckenförråd följer inte svenskan och är dessutom visuellt. Det medför att en som är helt döv kan ha svårigheter tillgodose det skrivna ordet. Hur kan en döv tolka en bibeltext på ett korrekt sätt om bibeltexten och/eller bibelkommentar som den döve läser är översatt till svenska. Bibeln har en lång historia på över 2000 år och har präglat en traditionell

⁶ William Wrede lanserade en teori ”den messianska hemligheten” i början av 1901, där teorin var att Markus ”uppfann” en sekretess spänning mellan tidiga kristna föreställningar om Jesus identitet som Messias. Ett exempel är Mark 8:29-30, där Jesus förbjöd lärjungarna att säga något om honom för någon, likaså i Markus 1:43-45 där han helar en spetälsk och förbjuder den spetälske att berätta om honom för någon.

⁷ Högberg, Camilla. (2015). ”Dövkompetens inom sociala myndigheter, tack! : en litteraturöversikt som undersöker forskningen om relationen mellan döva klienter och sociala myndigheter”. Örebro Universitet. Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete., sid 4-5.
<<http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:825642/FULLTEXT01.pdf>> (hämtad 2016-10-03). Sociokulturellt perspektiv menas att man tittar på individen i gruppen och dess interaktioner mellan grupper. Ett tydligt fokus ligger på att förklara tankar, känslor och beteenden i relation till den sociala påverkan individen utsätts för.

syn på människor med olika funktionshinder. Vad händer om en person med dövkompetens ser på bibeltexten med sitt dövperspektiv?

2.1. Terminologi

Det finns termer och begrepp som jag använder mig av som kan behöva förklaras lite närmare för den som inte är bekant med dem. Jag avser att även förklara i den löpande texten eller i fotnoter de nya termer som dyker upp.

Audism innebär en diskriminering av döva på grund av hörseln. Ordet kommer från år 1975 och skapades av den döva amerikanske forskaren Tom Humpfries och personer som kränker döva medvetet eller omedvetet kallas Audister.⁸

Bibel 2000 (Hädanefter kallad *B2000*), i vilket menas en bibelöversättning som påbörjades 1972 på uppdrag av Sveriges regering att göra en ny svensk översättning av Bibeln då språk och bibelforskning förändras och utvecklas med tiden. Senaste översättningen var gjord 1917, så språket hade hunnit bli föråldrat. Dessutom hade man 1947 gjort viktiga fynd i Qumran, de så kallade Döda havsrullarna från 100 f.Kr. har bidragit till ny och viktig kunskap. Staten tillsatte då en Bibelkommission 1972. Den nya översättningen blev färdig 17 nov 1999 och kom att presenteras för Sveriges Regering (SOU 1999:100).

Castberggårds syndrom är ett begrepp som bygger på konsekvenser av audism. Alltså resultatet av audisters handlingar mot döva.⁹

Crip Theory är ett normkritiskt begrepp som ifrågasätter normaliteten och ifrågasätter inte den medicinska förståelsen av en funktionsnedsättning utan den ifrågasätter det som skapar funktionshindret i sig¹⁰. Det kan handla om exempelvis brist på

⁸ Erlandsen Kold, Tomas (2012). *Castberggårds-syndromet*, Malmö: Döviana Konsult och Tjänster. Sida 10-13.

⁹ Erlandsen Kold, Tomas (2012), *Castberggårds-syndromet*, sida 13-27.

¹⁰ Susanne Berg och Lars Grönviks övergripbara beskrivning av Crip Theory. Elektronisk, http://www.su.se/polopoly_fs/1.39088.1320403027!/CripTheory_enintroduktion.pdf (hämtad 2016-11-04).

anpassade miljöer i den samhälleliga arenan, brist på resurser eller brist på kommunikationsmöjligheter.

Döva, menas personer som är döv utifrån medicinska termer och har helt avsaknad eller grav nedsättning av hörsel och med det följer det funktionshinder.¹¹ Begreppet *döv* är en individ som använder sig av teckenspråk som sitt första språk vilket för en svensk döv person innebär att svenskan blir det andra språket.¹²

Dövkompetens myntades 31 maj 2012 och definitionen innebär att man förstår att döva kommunicerar på teckenspråk, dövas historia, dövulturens¹³ normer och värderingar, förstår var och när kulturkrockar kan ske och vilka attityder som finns och hur de bör bemötas.¹⁴

*Funktionsnedsättning*¹⁵ beskrivs som en förlust eller avvikelse i kroppslig funktion.

Funktionshinder menas en begränsning eller förlust som hindrar individen från att utföra aktiviteter som anses vara normala i ett socialt sammanhang.

Svenskt teckenspråk är ett eget nationellt språk, som erkändes officiellt av Sveriges Riksdag år 1981 som dövas modersmål. Teckenspråket är inte en förenklad variant av den talade svenskan. Teckenspråket har egen grammatik, syntax, teckenförråd och är *inte* internationellt utan är ett eget nationellt teckenspråk.¹⁶ Det är visuellt och man använder hela kroppen och olika gester för att uttrycka sig i ord och handling. Teckenspråket används, enligt SDR

¹¹ Se WHO:s definition av dövhet: <http://www.who.int/topics/deafness/en/> (hämtad 2016-11-02).

¹² Socialstyrelsens Utredningar, SOU: 2006: 54.

¹³ Dövkultur, se http://sdr.se/wp-content/uploads/2015/02/Dovkultur_broschyr_A5_final_2013.pdf (hämtad 2016-11-02). Se även Nationalencyklopedin (NE) under sökord "Dövkultur".

<<http://www.ne.se/sök/?t=uppslagsverk&q=Dövkultur>> (hämtad 2016-11-03).

¹⁴ Dirksen, Bauman och Murray (2014). *Deaf Gain: Raising the Stakes for Human Diversity*. University of Minnesota Press, se vidare även på Högberg, Camilla (2015). "Dövkompetens inom sociala myndigheter, tack!". Sid 4-5, samt

Frost, Emelie (2016). "Jag förtjänar att bli sedd som människa, inte en bromskloss i kommunikationen: En kvalitativ studie om dövas upplevelser av sjukvårdens bemötande utifrån deras Dövhet". Göteborgs Universitet; Institutionen för socialt arbete. Studentuppsats. (elektronisk) tillgänglig:

<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/44576/3/gupea_2077_44576_3.pdf> (hämtad 2016-11-01), sid 7-9.

¹⁵ I amerikansk engelska görs ingen skillnad mellan funktionshinder och funktionsnedsättning, i vilket båda översätts med disability. I Sverige har vi den uppdelningen som jag väljer att föredra då det tydligt framgår vad som är funktionshinder och funktionsnedsättning.

¹⁶ Se Sveriges Dövas Riksförbunds definition av teckenspråk: (Elektronisk) tillgänglig:

<<http://sdr.org/teckensprak/svenskt-teckensprak>> Uppdaterad 2014-11-12, (hämtad 2016-11-02). Samt svenska språklagen SFS nr 2009:600. (Elektronisk) tillgänglig: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600> (hämtad 2016-11-03).

(Sveriges Dövas Riksförbund), av ungefär 30 000 personer i Sverige och precis som med talspråket fungerar den som direkt kommunikation med andra teckenspråkiga.

3. Syfte

Syftet med denna uppsats är att söka förstå Markus textperikop 7:31–37 utifrån ett dövperspektiv och med dövhet som tema. Hur den presenteras, bakgrunden och sedan hur texten kan förstås utifrån det sociala samhälle där den har sin betydelse och även vad den kan betyda för oss idag i vår tid. Jag hoppas på att kunna bidra med en både en fördjupning och breddning till bibelvetenskapens studier av begreppet ”dövhet” i Bibeln men också även inom ämnet Disability Studies parallellt med dövperspektiv.

4. Frågeställning

I uppsatsen arbetar jag med två frågeställningar för att uppnå mitt syfte.

- 1) ”Hur presenteras dövhet i Markusevangeliet 7:31–37?”.
- 2) ”Hur kan man tolka texten utifrån den nutida vetenskapliga diskursen Disability Studies parallellt med dövperspektiv idag?”.

5. Avgränsning

Min textperikop innehåller en funktionsnedsättning, dövhet, och den kopplas ofta samman med blindhet i andra liknande parallelltexter eller undersökningar. Jag avser inte beröra blindhet alls, bara i relation till dövhet. Blindhet och dövhet har gemensamma nämnare i funktionen till helandenaspekten som nämns i flertal bibelställen. I Mark 7:31–37, helar Jesus en man som är både döv och stum på ett sådant sätt som påvisar mycket gemensamt med helandet av blindhet i Mark 8:22–26. Det är intressant att undersöka båda temana, blindhet och dövhet parallellt men mitt intressefokus ligger på dövheten. En annan avgränsning är att det finns flertal perspektiv att tillgå för att belysa textperikopen men jag har valt att begränsa mig till dövperspektivet utifrån Disability Studies.

6. Tidigare forskning

Det finns forskningskällor och material att hämta när det gäller bibelforskning och blindhet som tema men fåtal när det gäller dövhet och det gör det hela något svårare att finna relevant material. Jag fann material att hämta ur Disability Studies med blindhet som utgångspunkt men har funktionshinder som gemensam nämnare relaterat till dövhet. Bibeln har flertal perikoper med metaforbruk och metaforer kan förena historicitet och narrativ för att visa på berättelsens betydelse. Det narrativa kan varieras i historien utan att förlora sin innersta betydelsekärna. Det bibliska narrativet med sina metaforer bygger på paradoxer med Jesus som överbryggande länk. Tidigare forskning på Disability Studies inom bibelvetenskapen är ett nytt fält, åtminstone sedan början av 1990-talet. Det har gjorts exegetiska¹⁷ undersökningar där man undersökt bibeltexterna om sjukdomar, om helanden, om normkritik, om metaforer, om utanförskap etc. i bibeltexterna. Det bidrar till en mer nyanserad bild av Bibeln och antika text tolkningar inom Disability Studies. I forsknings avhandlingen *This Abled Body* från 2009 av Hector Avalos, Sarah J Melcher och Jeremy Schipper, tar man upp funktionsnedsättningens perspektiv i den Bibliska exegetiken. Tidigare forskning inom dövperspektiv är något tunn. Man riktar sig mer på forskning om hur den teckenspråkiga dövkulturen beter sig, agerar och interagerar med sin omvärld eller har en mer medicinsk inriktning där man undersöker hörseltekniska hjälpmedel. Ingela Holmström vid Stockholms universitet disputerade 2013 i ämnet språk och kommunikation ur dövperspektiv och forskat inom flera närliggande fält.¹⁸ Hennes forskning har likheter med Crip Theory studium som presenteras i Robert McRuers verk *Crip Theory*,

¹⁷ Exegetik, som betyder förklara, en metodisk uttolkning av text. Ordet används ofta synonymt till biblisk exegetik för bibelvetenskap. Den som tolkar skrifterna kallas exeget.

¹⁸ Ingela Holmström, har disputerat 2013 med avhandlingen; *Learning by hearing? technological framings for participation*, Stockholms universitet. Vidare fördjupning finns ibland annat den elektroniska PDF:<https://lucris.lub.lu.se/ws/files/11083069/Ljud_tar_plats_webb.pdf>. sid 53-81.

Holmström är biträdande lektor (vid dagens datum 22 november 2016) i teckenspråk och svenska som andra språk för döva och avdelningsföreståndare för svenskt teckenspråk. Forskningsinriktningen ligger i kommunikation och interaktion mellan döva och övriga i olika sammanhang där olika språkliga resurser används.

Cultural Signs of queerness and disability.¹⁹ Patrik Nordell utgav 2011 *Audism/Deafhood*.²⁰ Han lyfter fram audismen som diskriminering specifikt mot döva på grund av hörseln och menar på att Castberggårds-syndrom är ett resultat av audismsituationen som uppstått. Castberggårds-syndromet myntades av Tomas Kold Erlandsen som menar på att döva systematiskt utsatts för audism från vaggan till graven och har blivit mer eller mindre hjärntvättad att de är mindre värda än hörande. Han är tydlig på att han inte avser att skylla på hörande, utan han menar att han vill lyfta fram okunskapen om hur döva diskrimineras både medvetet och omedvetet på individuellt, institutionell och ideologiska nivåer.²¹

Jag avser söka om det går undersöka dövperspektivet med ståndpunkt mot *ableism och audism*.²² Crip Theory som position har potential att vara inkluderande men det finns en avgörande fråga både inom ”handikapp” forskningen likväl som i handikapp-politik om vem som ska räknas som funktionshindrad, som Nicole Kelley i *This Abled Body*,²³ menar att vara funktionshindrad är en kulturell konstruktion,²⁴ och skiljer på *disabled och deformity*. En blind eller döv person är *disabled* (funktionshindrad) men inte *deformed* (deformerad). Tom Shakespeare i *Disability Rights and Wrongs* lyfter upp samma perspektiv; att vara *disabled* (handikappad) är ett resultat av samspelet mellan den individuella och den kontextuella faktorn, alltså att människan blir både socialt begränsad av samhället liksom av deras funktionshinder.²⁵

¹⁹ MC. Ruers (2006) *Crip Theory*, Cultural Signs of Queerness and disability, sida 28.

²⁰ Nordell, Patrik och Erlandsen K. Tomas (2011) *Audism/Deafhood*, Döviana konsult & Tjänster, sida 11 i Audism.

²¹ Erlandsen Kold, Tomas (2012) *Castberggårds-syndromet*. Malmö: Döviana konsult och tjänster. Sida 10-13.

²² *Ableism* menas även handikapp diskriminering, dock menar man att det engelska ordet Ableism är att föredra framför just svenska ordet handikappdiskriminering. Diskriminering specifikt mot döva kallas för *audism*.

²³ Avalos, Melcher, Schipper (2009). *This Abled Body: Rethinking Disabilities in Biblical Studies*, Society of Biblical lecture, Atlanta, sida 33-34.

²⁴ Avalos (2009). *This Abled Body*, sida 34.

²⁵ Shakespeare, Tom (2006). *Disability Rights and Wrongs*, New York: Routledge, sida 2.

7. Teori

I min studie, med dövhet som tema, finns insikten om att hörsel har en betydelse för människors position i samhället som en grundläggande normativ del. Inom normkritiska bibelforskningen finns det en mångfald av olika teoretiska inriktningar där det gemensamma målet är att problematisera och låsa upp olika stereotyper. Vetenskapsfältet Disability Studies har bidragit till att formulera en normkritik mot samhällets sätt att se på funktionsnedsättningar. Funktionshinder behandlas olika och möter olika villkor vilket är oftast till den funktionsnedsattes nackdel. Utifrån min utvalda textperikop Markus 7:31-37 och med den i åtanke sågs det i hans samtid, att inneha funktionsnedsättningar som något skamfyllt. Det kan ha en *delvis* bakgrund i renhetslagarna²⁶ i den Hebreiska Bibeln. Prästerna sågs som det högsta ståndet och prästen skulle vara så ren som möjligt, d.v.s. inte ha några synliga skador som ärr och raka sig etc.²⁷ De skulle vara heliga för att kunna verka och tjäna inför Gud. Man ansåg att annars skymfas Gud. Detta hänger ihop med att hela Israel kallas ”*ett rike av präster och ett heligt folk*”.²⁸ Majoriteten av folket har levt i konflikt med idealet att vara så ren, perfekt och normal som möjligt. Konflikten om renhetslagarna mellan judar och Jesus och hans efterföljare kan skönjas i Nya Testamentets texter.²⁹

Jesus gjorde något nytt, Petrus sa i Apostlagärningarna ”Gud har visat att man inte skall betrakta någon människa som ohelig eller oren”.³⁰ Jesus uppfattade att det är onda tankar och gärningar som

²⁶ Renhetslagarna, (Elektronisk). <<http://www.bibeln.se/las/uppslagsdel/r/renhet>> (hämtad 20161114).

²⁷ 3 Mos 21:5-6. ”5. Prästerna får inte raka någon del av sitt huvud, inte heller klippa av skägget eller rista märken på sin kropp. 6. De skall vara helgade åt sin Gud och får inte vanhelga sin Guds namn, ty de bär fram Herrens eldoffer, sin Guds mat, och måste därför vara heliga”.

²⁸ 2 Mos 19:6 ”och ni skall vara ett rike av präster och ett heligt folk som tillhör mig”.

²⁹ I Markus 7:2-23, anklagar fariseer och skriftlärdade Jesus lärjungar att vara orena då de inte tvättat händerna före måltid. Jesus kontrar med att ”20Det som kommer ut ur människan, det gör henne oren.” och syftar på onda tankarna, själviskhet etc.

³⁰ Apostlagärningarna 10:28 ”och han sade till dem:” Som ni vet är det förbjudet för en jude att umgås med någon som tillhör ett annat folk eller besöka honom. Men mig har Gud visat att man inte skall betrakta någon människa som ohelig eller oren”.

orenar människan.³¹ Min utgångspunkt kommer vara dövhet i Bibeln och jag vill belysa hur den normativa synen på dövhet i Markus berättelsen ter sig. Dövhet tillskrivs karaktäristiskt för okunskap och oförstånd, vilket senare har ingått i den normativa hörande kulturen som en norm. Vi skapar ett normativt mönster där vi socialiseras in och reproducerar. Vi skapar ett gemensamhets kontrakt där vi lär oss hur vi ska bete och förhålla oss till varandra. Hörande har lärt döva hur de ska förhålla sig till hörande. Dikotomin blir till en metod för att skapa struktur och har en meningskapande, så även en maktskapande kraft, där hörseln är normen.³²

8. Metod

För att klargöra mina frågor studerar jag Markusperikopen först som en litteratur men jag studerar även en skriven berättelse. Parallellt med det är metoden socio-kulturellt perspektiv då det är en specifik grupp människor, döva, som belyses i jämförelse med vår tids förståelse av gruppen. För att göra en precision vad den litterära kritiken innebär har en narrativ analys valts till den uttänkta textperikopen. ”Narratologin är studiet av berättandets och berättelsers natur, funktion och struktur”, skriver Lars-Åke Skalin.³³ Jag vill använda mig av narrativ karaktärsanalys för att åskådliggöra Markusförfattarens porträttering av den döve mannen (och så även Jesus roll i berättelsen). Det blir en karaktärsanalys med fokus på berättandets olika perspektiv, tal, handling och vad karaktärer i berättelsen inte hör.

Jag vill undersöka vilka upplevelser jag som läsare kan få dela med den döve karaktären. John M. Hull professor emeritus vid University

³¹ Matteus 15:18-20. ”18. Det som går ut ur munnen kommer från hjärtat, och det gör människan oren. 19. Ty från hjärtat kommer onda tankar, mord, äktenskapsbrott, otukt, stöld, mened, förtal. 20. Det är detta som gör människan oren. Men att äta utan att ha tvättat händerna, det gör inte människan oren”.

³² Dikotomin menas en uppdelning av en helhet i två separata delar. Allt måste tillhöra den ena delen eller den andra och kan inte samtidigt tillhöra båda. Det målas upp en bild av att det endast finns två alternativ men i verkligheten kan det finnas flera alternativ om tillhörigheter.

³³ Skalin, Lars-Åke (2002). *Narratologin: studiet av berättandets principer* ” i Bergsten, Staffan. (2002) *Litteratur vetenskap: en inledning*, Lund: Studentlitteratur, sida 173.

of Birmingham, lyfter fram intressanta begrepp; *kurativt och accepterande förhållningssätt*.³⁴ Han utgår i sin bok från ett blindhetsperspektiv men tankegången är intressant i och med att i ett kurativt förhållningssätt söker man en förändring av den funktionsnedsattes situation genom helande (botande). I det accepterande förhållningssättet, är det funktionsnedsatte som utgår ifrån sig själv och accepterar situationen som den är och därigenom agerar.

Här vill jag se om jag kan beröra begreppet passiv och aktiv porträttering av den döve mannen. Att vara en passiv karaktär innebär att karaktären inte är subjekt i berättelsen utan direkt eller indirekt objekt. Jag som läsare får del av karaktären genom den andre karaktärens handlingar, i det här fallet Jesus helande och agerande till/för/med den döve mannen. Jag ser här dock att Markus som berättare låter karaktären agera, vara aktiv och verkar då visa på ett visst intresse av karaktärens funktionalitet, hur denne verkar. Vid studiet av Markustexten utgår jag ifrån B2000 och Nya Testamentlig kommentarslitteratur till Markusevangeliets text då jag är beroende av översättningar.

8.1. Urval

För att göra min tänkta granskning av textperikopen med dövheten, har jag medvetet valt begränsa mig mer till dövkompetens och dess perspektiv på texten och inte valt närma mig det medicinska och audiologiska fältet, därmed faller urvalet till att vara inriktat inom dövkompetensens område.

8.2. Sökord

Jag började söka efter relevanta källor i form av litteratur, elektroniska källor och även så kallad grå litteratur för uppnå mitt

³⁴ John M. Hull, (2001). *In the Beginning There was Darkness: A blind person's conversation with the Bible*, London SCM Press, sid 108-113.

syfte till min undersökning.³⁵ De sökord jag använde mig av var *döva, dövperspektiv, dövidentitet, döv + bibel, deaf perspective, deaf hood, deaf gain* och *döv identitet*. Jag utvecklade sedan det till att omfatta sökning på *handikappforskning, Disability Studies, Castberggårds syndrom, Crip Theory* och *norm kritik* för att kunna hitta relevant litteratur till min undersökning. Här i Sverige är det begränsat med forskning om döva relaterat till normkritiska texter, specifikt inom bibliska exegetiken. Forskningen i det amerikanska fältet om döva och dess kringliggande kultur är betydligt större men det kan vara svårt applicera dess forskning på den svenska döv-forskningen då det råder olika tillgång av resurser för döva utifrån nationella lagstiftningar och så även i den sociala kulturen.

9. Material

Alla artiklar och källor har svagheter. I avsnitten ”tidigare forskning” lyfte jag fram att det var svårt finna bibelforskning kopplat till dövhet och dövhetsperspektiv. Det finns visserligen bibelkommentarer om dövhet i Bibeln och vad den säger, men jag vill påpeka att de studiematerial som fanns att tillgå, är flertal skrivna och utgår från en ”hörande” samhällsnorm där synen på dövhet ses som ett funktionshinder. Det blev en utmaning att finna lämpliga material för mitt syfte. Jag har hämtat en del material från hemsidor, bokprojekter och studentuppsatser och de inkluderas i mitt material då jag tycker de passar in i sammanhanget. Jag anser att det finns fördelar att använda mig av dem då det kan bidra med en ökad förståelse för hur vi kan uppfatta bibeltexten idag. Några begrepp har sin bakgrund i den amerikanska dövforskningen där man söker hitta samlade uttryck och begrepp relaterat till dövvärlden och dess kultur. Flertalet begrepp har inte en etablerad översättning till svenska och/eller svenskt teckenspråk och jag har därför valt att behålla begreppen som de är beskrivet och kommer då i löptexten påminna om det.

³⁵ Grå litteratur menar jag det som inte har publicerats som kvalitetsgranskade artiklar eller monografier av ett förlag. Det kan vara t.ex. vara konferensbidrag, rapporter, avhandlingar. Utgivning sker vanligen genom organisationer, institutioner eller myndigheter som inte direkt har vanlig förlagsutgivning.

9.1. Förförståelse

Jag har egna erfarenheter och har en förförståelse för hur dövhet fungerar och kan förstå hur olika författare tänker relaterat till dövperspektiv vilket gör mig medveten om att det kan färga studiens resultat. Jag försöker vara självkritisk och uppmärksam då jag studerar artiklar och resultaten. Forskningsområdet är begränsat och jag inser att jag kan få vara beredd på att möta nya perspektiv som kan utmana min världsbild. Även om jag definerar mig som döv så vet jag inte allt och är inte heller fullt medveten om vilka hinder jag möter, kanske är jag drabbat av Castberggårds-syndromet?

10. Dövhet i antiken.

Jag vill skissa upp en kortfattad överblick av vad som sagts om döva eller dövhet inom judiska tradition och inom den grekisk-hellenistiska tiden och senare den romerska omvärlden. Bo Andersson och Henrik Hansson har gjort en gedigen forskning om döva genom historien.³⁶ Man kan inte tala om *en* syn på dövhet under antiken då antiken är vidsträckt över både tid och rum och framförallt kulturellt. I och med min uppsats rör sig kring medelhavet blir det historiska perspektivet däromkring. De gamla romarna och grekerna dyrkade allt som var skönt, vackert och starkt. Se statyerna som finns bevarade idag på olika Grekiska museum av den starke vältränade hjälten och de vackra kvinnorna, eller de sköna beskrivningarna i klassikerns Homeros Illiaden, eller berättelsen om Troja.

Kroppsliga ofullkomligheter har sina olika orsaker, en del är avsiktligt förvållade och har haft sin plats i lagskipning och rättskipning på många håll i världen med lagfästa påföljder för olika brott. Ian Miller (2006) beskriver i sin bok *Eye for an Eye*, det som kallas för *talionsprincipen*.³⁷ Många känner igen den från en formulering i Bibeln 2 Moseboken 21:24 ”öga för öga, tand för tand, hand för hand och fot för fot” men skulle kunna tillägga öra för öra då det varit så ibland. Talionsprincipen är äldre än Bibeln.

I den judiska traditionen: Det var under inledningen till den persiska perioden i Babylon år ca 539 f.v.t. som judendomen kom att utvecklas till en skriftreligion, baserad på heliga texter.³⁸ Dövhet som det uppfattas i den Hebreiska Bibeln är något negativt beskrivet. I den gamla judiska lagen Talmud,³⁹ gjorde man den

³⁶ En övergripande, något greppbar beskrivning av dövhet under judiska traditionen och i den antika världen (grekisk-romerska tiden) se Bo Andersson, Henrik Hansson, 1998, ”*döva i kulturellt perspektiv; en internationell och historisk studie*”, sida 107-133, 139-144.

³⁷ Miller, William Ian (2006). *Eye for an eye*. Cambridge: Cambridge University Press, Kapitel 2-5.

³⁸ Mitternacht Dieter och Anders Runesson(2006). ”*Jesus och de första kristna: inledning till Nya Testamentet*”. Stockholm: Verbum. sida 59-60.

³⁹ Den Babyloniska Talmud versionen sammanställdes under en längre period fram till 500 talet e. Kr.

skillnaden att döva som inte kunde tala (då kallad dövstumma⁴⁰) inte hade rättigheter, de fick inte gifta sig, upprätta testamenten eller äga egendom. Om de däremot kunde tala så ägde de rättigheter. I den Hebreiska Bibeln finns en del bestämda regler för hur *offer*⁴¹ till Guds ära skulle gå till och det var samma regler, den som är handikappad *är ovärdig*, hans lyte skulle vara en förolämpning mot Gud, men döva nämns inte särskilt, det är nog ett förbiseende. De olika judiska lagtexter och Moseböckerna bör läsas med stor försiktighet, de talar inte om hur det verkligen var för den döve i det tidigare judiska samhället.

I Bibeln kan man uppfatta som att dövhet beskrivs som att en person slagit dövörat inför Guds vilja och kopplar ihop det med *okunskap, oförstånd och andlig bortvändhet* för man hade *varnat och såg bland annat dövhet som ett bestraffande av att man inte följt Guds vilja*.⁴² Helandet av dövhet sågs då som något omöjligt, dock kom det att inkluderas i eskatologiskatexter,⁴³ eller genom för att visa på Guds storhet, att det är en Gud som kan hela det som inte går att hela.⁴⁴ I slutändan är det Gud i 3 Mos 19:14 som har sista ordet "*Du skall inte förbanna en döv och inte lägga något i vägen för en blind så att han faller; du skall frukta din Gud. Jag är Herren*". Det kan ses som ett uttryck för att fästa uppmärksamhet på ett allmänt oskick, d.v.s. dålig attityd till döva på den tiden. Det finns en skillnad mellan den Hebreiska Bibeln och Nya Testamentet. Enligt den Hebreiska Bibeln kan sjukdomar ses som Guds straff för våra synder eller ses som en varning om vi inte ändrar vårt sätt att leva. I Nya Testamentet ser

⁴⁰ Dövstum som begrepp avskaffades 1953 och används därmed *inte*.

⁴¹ Det djur som offrades måste vara felfritt, utan sjukdomar, inte ha skabb eller andra synliga deformationer. 3 Mos 22:19-20 "19för att behaga honom, måste det vara ett felfritt handjur från nötboskapen, fåren eller getterna. 20Ni får inte offra något djur med fel, ett sådant blir inte till behag."

⁴² Se Bibeltexterna; 5 mos 29:4: "Men ännu i denna dag har inte Herren gett er hjärtan som förstår, ögon som ser och öron som hör"; Psaltaren 135:15-18: "Folkets gudar är silver och guld, verk av människohänder. Mun har de men kan inte tala, ögon har de men kan inte se. Öron har de men ingen hörsel, ingen andedräkt finns i deras mun". Samt Jesaja 6:9: "Gå och säg till detta folk: Ni skall höra men ingenting förstå, ni skall se men inget fatta."

⁴³ Eskatologi har sin grund i den kristna läran om den yttersta tiden, Guds dom över den här världen men begreppet har kommit att tillämpas på icke-kristna religioners föreställningar om den yttersta tiden och även det som händer den enskilda människan efter döden.

⁴⁴ Se Bibeltext: Jes 35:5 "Då skall de blindas ögon öppnas och de dövas öron höra". Jes 42:18 "Ni döva, lyssna! Ni blinda, se!"; Jes 43:8 "För fram dem som är blinda fast de har ögon, döva fast de fått öron".

man på sjukdomar och handikapp mer som ett verk av onda andar, kanske kan det ses som något positivare då ansvaret inte ligger på den döve helt och hållet utan kan hänvisa sin dövhet till onda andar som har tagit sig in i deras kropp!?

I Nya Testamentets texter framgår dövhet liksom i den Hebreiska Bibeln som något negativt som behöver åtgärdas. Det finns helandeberättelser med dövhet i alla evangelierna utom i Johannes som inte nämner döva alls. Där de nämns i evangelierna blir de helade som ett tecken på Jesu gudomliga auktoritet och ingår som uppfyllande av de gamla profetiska skrifterna.⁴⁵ Aposteln Paulus sa i Romarbrevet 10:17 ”Tro kommer genom hörseln” och upprepades av Augustinus ”att döva vid denna dom inte kunde ha tro och vara värdig en nattvard” och som ett resultat av det ansågs döva som utvecklingsstörda.⁴⁶

Hellenistisk grekisk och Romerska traditionen: Den hellenistiska perioden påbörjades med att Alexander den store år 333 f.Kr. besegrade Persien och inför olika grekiska kulturella influenser.⁴⁷ Dövhet är sällan omnämnd i den grekisk-romerska litteraturen. I den grekiska kulturen ansågs dövhet vara orsakat av något emotionellt trauma.⁴⁸ Porträttering av dövhet i antiken var gjordes bland annat av Hippokrates, den grekiske läkekonstens fader.⁴⁹ De grekiska läkarna under antiken försökte sig på olika ”folkliga” huskurer, besvärjelser, uttalade förhoppningar om gudars beskydd för att

⁴⁵ Matt 9:32-33 ”32 När de var på väg ut kom man till honom med en besatt som var stum. 33 Han drev ut demonen, och den stumme började tala”. Matt 5:5 ”att blinda ser och lama går, spetälska blir rena och döva hör, döda står upp och fattiga får ett glädjebud”.

Mark 9:25 ”När Jesus såg att folk strömmade till sade han strängt till den orene anden: ’du stumma och döva ande, jag befäller dig: far ut ur honom och kom aldrig mer tillbaka.’”

Lukas 7:22 ”och han svarade: ’Gå bort och berätta för Johannes vad ni har sett och hört: blinda ser, lama går, spetälska blir rena, döva hör och döda står upp och fattiga får ett glädjebud.’”

⁴⁶ Elandsen Kold, Tomas (2012) *Castberggårds-syndromet*, sida 59.

⁴⁷ Grekiska kulturen, hellenismen spred filosofi, språk, ekonomi, politik, mode, livsstil etc. se även Mitternacht (2006). ”Jesus och de första kristna”, sida 62.

⁴⁸ Dövhet, blindhet, stumhet, hysteri etc. För mer beskrivning se Andersson (1998) ”Döva i kulturellt perspektiv”, sida 114-115.

⁴⁹ Hippokrates föddes ca år 460 f.Kr. på ön Kos. Dog år 377 f.Kr. i Larissa i Thessalien. Hans kodifiering av läkarrollsedan är fortfarande viktig. Centrala betydelsen för Hippokrates medicinska tänkande var den humanistisk patologiska läran, dvs. kroppsvätskor har uppbyggnad av eld, vatten, luft, jord där olika vätskor är i balans. Är dem i balans är kroppen frisk, se Andersson (1998) ”Döva i kulturellt perspektiv”, sida 116-117.

kunna bota dövhet. En medicinare Archigenes, verkade i Rom under Trajanus tid, ca år 98-117 e.Kr.⁵⁰ Archigenes utvecklade inom det audiologiska⁵¹ området en teori om att *hörseln hos de döva bara sov*.⁵² Det finns berättelser om att Archigenes tog en tratt och satte den mot örat och skrek högt in, det botade inte den döve men kanske gav denne tinnitus istället.

I SDR (Sveriges Dövas Riksförbund) historik nämner de en Plinius den äldre (23-79 e.Kr.).⁵³ Han berättar i sin *Historia Naturalis*,⁵⁴ om den dövstumme Quintus Pedius som med kejsaren Augustinus medgivande fick lära sig måla och det var ett mycket framgångsrikt experiment. Quintus Pedius nådde aldrig vuxen ålder utan dog tidigt.

Sammanfattningsvis kan man säga att det finns skillnad på hur man uppfattade döva som kunde tala och de som inte kunde tala och var enbart döva. Dövhet i Bibeln har sitt uttryck från en annan kultur och tid.

Personer med hörselnedsättning under antiken var inte och är inte heller idag en homogen grupp av människor. Mycket material som skrivits om döva och dövhet i sig är vanligtvis författat av personer som hör, vilket inte kan ge en rättvis eller fullt trovärdig bild av hur livet kunde teta sig för en döv person under antiken. Det är svårt att få en helhetsbild över synen på dövheten i antiken. Efter denna inledning och bakgrund går vi nu över i analysdelen; dövhet i Markusevangeliet.

⁵⁰ Trajanus hade blivit romersk kejsare år 98 efter Kristus.

⁵¹ Audiologi är läran om hörsel, studier i ämnet audiologi utgår från hörandets betydelse för människans emotion, perception, kognition, kommunikation och kontakt med sin omvärld. Tillgänglig (elektronisk) på nationalencyklopedi <<http://www.ne.se/sök/?t=uppslagsverk&q=audiologi>> (hämtat 2016-08-28)

⁵² Andersson (1998) ”Döva i kulturellt perspektiv”, sida 121.

⁵³ SDR (Sveriges Dövas Riksförbund) /dövas historia, (Senast uppdaterad 2016-10-06). Stockholm: SDR (Elektronisk) tillgänglig: <<http://www.sdr.org/dokumentarkiv/dova/238-ett-blad-ur-dovas-historia/file>>. Se även Mitternacht (2006) ”Jesus och de första kristna”, sida 90.

⁵⁴ Pliny, Natural History, Volume (1938) I X: Books 33-35, Översatt av H. Rackham. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1952, s 274-277. (Elektronisk) tillgänglig: Loeb Classical Library 394 <http://www.loebclassics.com.ezproxy.ub.gu.se/view/pliny_elder-natural_history/1938/pb_LCL394.275.xml?result=23&rskey=Sj8SSt>

11. Markusevangeliet.

Markusevangeliet uppfattas som det äldsta av de fyra evangelierna och författades någon gång mellan 65-75 e.v.t.⁵⁵ Vilket innebär att Markus inte är beroende av de andra evangelierna utom i det diskuterade tillagda slutet i Mark 16:9-20. I Markus evangelium kan tonen uppfattas kort, berättelsen i Markus går fort fram och han får fram det viktigaste han vill säga på ett kort och koncist sätt. I slutet av boken går tempot ner en aning och Markus ägnar större tid till att beskriva händelserna kring Jesu död. Genom det visar evangelieförfattaren hur central Jesus död och uppståndelse är i evangeliet.⁵⁶ Det bör man ta hänsyn till när man tolkar enskilda texter i boken. Markusevangeliet kan delas i två delar, Mark 1-8:26 utforskar mer ”Vem är Jesus?” och den andra delen, kapitel 8:27-16, verkar handla om ”en korsfäst Messias”. Evangeliet, som en berättelse, bör förstås som en text som syftar till att visa Jesu person och hans gärningar, även hur Jesus uppfyller de judiska skrifterna och vilken konsekvens det får för alla människor. Min textperikop ingår i den första delen ”vem är Jesus”. Där vill jag undersöka hur berättelsen kan syfta till något mer än bara redogöra händelserna kring Jesus.

11.1. Markus 7:31-37.

I analysdelen använder jag mig av bibelkommentarer för Markusevangeliet från olika bibelexegeter; Edwards, France, Gould, Guelich, Kernaghan, Lange, Oden samt Hartman. Det förekommer enstaka ord på grekiska men en svensk översättning följer därefter. Textöversikten är från B2000.

⁵⁵France R.T. (2002b). ”*The Gospel of Mark*” (NIGTC), Grand Rapids: W.B. Eerdmans P.C, sida 40-41 menar att det skrevs strax innan år 70. Lars Hartman(2005). *Markusevangeliet 8:27–16:20* (KNT, 2b), Stockholm: EFS- förlaget/Verbum förlag, , sida 597, är mer vaga och lyfter fram att det finns goda argument både för nedskrivning av evangeliet före och efter templets fall, och menar att det med ganska stor säkerhet därför kan dateras mellan 65-75 e.v.t. Vilket också stöds i Mitternacht (2006). *Jesus och de första kristna*, sida 206-211 samt i Tarald Rasmussen & Einar Thomassen (2007). *Kristendomen*; en historisk introduktion, sida 16-18.

⁵⁶Mitternacht (2006). *Jesus och de första kristna*, sida 206-211.

Först en översikt av perikopens struktur för Markus 7:31-37.

- v31 *Sedan lämnade han trakten kring Tyros och gick över Sidon till Galileiska sjön, i Dekapolisområdet.*
- v32a *Där kom de till honom med en man som var döv och kunde knappt tala,*
- v32b *och de bad Jesus lägga sin hand på honom.*
- v33a *Han tog honom avsides från folket*
- v33b *och stack fingrarna i hans öron och spottade och rörde vid hans tunga.*
- v34a *Sedan såg han upp mot himlen, andades djupt och sade till honom:*
- v34b *”Effata!” (det betyder: Öppna dig!).*
- v35 *Med ens öppnades mannens öron och hans tunga löstes och han talade riktigt.*
- v36 *Jesus förbjöd dem att berätta det för någon. Men ju mer han förbjöd dem, desto ivrigare spred de ut det.*
- v37 *Och alla blev överväldigade och sade: ”allt han har gjort är bra: de döva får han att höra och de stumma att tala.”*

12. Analys Markus 7:31-37

31. ”Sedan lämnade han trakten kring Tyros och gick över Sidon till Galileiska sjön, i Dekapolisområdet”- Markus geografiska beskrivning är inte precis.⁵⁷ Jesus verkar nu befinna sig på den nordöstra sidan av Galileiska sjön.⁵⁸ Jesus verkar ha begett sig in i ett område känt för vara hednisk (icke judisk).⁵⁹ Dekapolis (grekiska deca – tio, polis- stad) betyder ”de tio städerna” och var ett område i dagens Jordan där tio städer gått samman i ett förbund.

32a. ”Där kom de till honom med en man som var döv och kunde knappt tala”- Jesus möter lokalbefolkningen och där kom de till honom med ”en κωφὸν” (döv man). Berättelsen är tydlig med att

⁵⁷ France, R.T. (2002a) “Mark: New International Greek Testament Commentary”. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co, A Healing in Decapolis (7:31-37).

⁵⁸ Edwards, J.R. (2002). The Gospel according to Mark. The Pillar New Testament Commentary (223). Grand Rapids, Michigan; Leicester, England: Eerdmans; Apollos. Se 7:31-37. Hartman (2004). Markusevangeliet 1:1-8:26, sida 258.

⁵⁹ Gould, E.P. (1922). A critical and exegetical commentary on the Gospel according to St. Mark (137). New York: C. Scribner’s sons. Stycke 31.

mannen är döv och har svårt att tala.⁶⁰ Förmodligen var han döv från födelsen eftersom den som inte hör lär sig inte tala. När man läser i den större kontexten av Markus berättelse, mottar folket Jesus på ett annat sätt här eftersom han har varit där förut, han utförde en helande-bön för den besatte (demonen och svinhjorden) i Gerasa i Dekapolis.⁶¹ Utifrån tolkningar av Markus tidigareberättarstil verkar den döve mannen vara en hedning(icke judisk).⁶²

32b.”*och de bad Jesus lägga sin hand på honom*” –Folket visste hur Jesus brukade gå till väga med helande metoden därför trodde de på honom.

33a.”*Han tog honom avsides från folket*”- Jesus tog den döve mannen avsides förmodligen tillsammans med sina lärjungar eller den grupp människor som kom dit med den döve mannen.⁶³ Detta visar på att en privat helande process skulle ske, men det ses också som en symbolisk handling där Jesus gör någonting för honom. Jesus ser hans *unika individualitet* och särskilda behov och ger något till den döve mannen för hans tro.⁶⁴ Jesus drog honom avsides kan bero på mannens döva tillstånd men också nödvändigt för att kunna koncentrera på sin kommande uppgift. De går avsides och skär därmed av andra kommunikationsmedel och enbart riktar in sig på de visuella tecken som skulle ske. Texten kan också läsas i ljuset av att Jesus helar en hedning i en hednisk miljö och därför inte kan agera hur som helst. Texten har dubbelsidig symbolisk dimension, i det att lärjungarna, eller folket i allmänhet, måste öppna sina öron och ögon för vad som sker och ska komma att ske.⁶⁵ Samtidigt påbörjar Jesus instruktioner för hur helandeprocesserna borde gå till.⁶⁶

⁶⁰ Se även kommentar i France (2002a). Mark. A Healing in Decapolis (7:31-37).

⁶¹ Hänvisar till Markus 5:1-20. Se kommentarerna i Guelich, Robert A. (2006) Mark. Word Biblical Commentary (New Testament). The healing of the Deaf-Mute (7:31-37). Se även Gould. (1922), stycke 32.

⁶² Tidigare, hänvisas till Markus 7:1–23 och 24-37, där förekommer samma ord stil på grekiska.

⁶³ Messianska hemligheten som myntades av William Wrede riktade uppmärksamheten här och även till den blinde i Mark 8:22-26. I båda bibeltexterna drar Jesus dem båda avsides och helar.

⁶⁴ Edwards (2002). The Gospel according to Mark, Se stycke 33-34.

Gould (1922). A critical and exegetical commentary on the Gospel according to St. Mark, stycke 33.

⁶⁵ France (2002a). Mark, vers 33.

⁶⁶ France (2002a). Mark, vers 33.

33b. ”och stack fingrarna i hans öron och spottade och rörde vid hans tunga”- Jesus vidrör specifika platser på kroppen; Öron och tunga. Texten säger ingenting om varför Jesus spottade eller vad han gjorde med spottet, förmodligen på hans eget finger,⁶⁷ men vi vet att spottet/saliv ansågs ha en terapeutisk funktion i antika Medelhavsvärlden.⁶⁸ Jesus rör vid öronen, rörde vid hans tunga, spottar och ser upp mot himlen och andas djupt och helandet sker genom Jesus auktoritet.⁶⁹

34a. ”Sedan såg han upp mot himlen, andades djupt och sade till honom”-Jesus kombinerar två saker, ”ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν” (Sedan såg han upp mot himlen) och verkar rikta hans egna relation med Gud genom de djupa andetagen, som därigenom får sin kraft genom bön så han kunde hela den döve mannen.⁷⁰ Jesus ”ἐστέναξεν” (andades djupt) återigen en terapeutisk metod som gör att man får möjlighet landa i bönen känsla men också påvisar hur Jesus ber före handling. Då lärjungarna misslyckas med att fördriva en stum demon i Mark 9:14–18, förklarar Jesus att *helande kommer endast genom bön*.⁷¹ Hela den döve mannen kunde bara ske genom bönen då bönen är kontakt med Gud.

34b. Εφφαθα, Effata! (öppna dig!) är ett arameiskt ord och läkningen sker så som i många av evangeliets helanden genom Jesu *befallning*.⁷² En troshandling som föregick de under som Jesus gjorde var inget ovanligt, men i det här fallet kan inte mannen varken tala eller höra så Jesus kan inte ställa frågor till mannen utan får använda sig av andra medel för att få mannen att tro på Jesus kraft. Mannen är döv men inte blind, han kunde säkert se och kan då uttolka situationen kring Jesus och vad han skulle komma att göra för honom. Det framgår inte i texten men den döve mannen har nog försökt avläsa Jesus läppar och få på så sätt ytterligare hjälp

⁶⁷Hendriksen, W. och Kistemaker, S.J. (2001). Vol.10: New Testament Commentary: Exposition of the Gospel according to Mark. Accompanying biblical text is author's translation. New Testament Commentary (302). Grand Rapids: Baker Book House, Se 33-34 b och c.

⁶⁸ France, R.T. (2002a). Mark, Vers 33, samt Guelich (2006) Mark, Vers 33.

⁶⁹ Oden, T.C., och Hall, C.C. (2005) Mark. Ancient Christian Commentary on Scripture NT, 2. (103). Downers Grove, Ill: Intervarsity Press. 7:31-37; Healing of the deaf mute. Se kommentar 7:33.

⁷⁰ Guelich (2006) Mark, se kommentar för vers 7:34.

⁷¹ Markus 9:29 ”Han svarade: ”Den sortens helande kan bara drivas ut med bön”.

⁷² I Bibel 2000 översätts ”Effata” med ”öppna dig!” Vid snabb jämförelse för Bibelöversättning från 1917 betyder den ”upplåt dig!” och den engelska King James Bible betyder Effata ”Be opened”.

med att förstå vad som är på gång. Jesus direkt beordrar den döve mannen att ”*Effata!*” (öppna dig!) öronen och tala rent.⁷³

Han befinner sig i en miljö där man talar hebreiska och grekiska och att inte många kan arameiska just i Dekapolis verkar Jesus utnyttja och Markus är inte sen med att skapa en mystik kring det. Det är hemligt tills han avmystifierar det med att översätta ”*Effata*” för sina läsare.⁷⁴ Jesus öppnar upp för en kommunikation med Gud genom Jesus.⁷⁵ Kanske var *Effata* det första ordet mannen fick höra, det som var sagt av Jesus självt.

35. ”*Med ens öppnades mannens öron och hans tunga löstes och han talade riktigt*” - Helandet sker ”*εὐθέως*” (direkt) med att beskriva att mannens ”*ἠνοιγήσαν ἄκοαί*” (öron öppnades) och ”*ἐλάλει ὀρθῶς*” (han började tala riktigt).⁷⁶ Det som var hindret är nu borta, mannen hör och talar. ”*Med ens*” har en symbolisk innebörd att Jesus återupprättar det förstörda.⁷⁷

36. ”*Jesus förbjöd dem att berätta det för någon. Men ju mer han förbjöd dem, desto ivrigare spred de ut det.*” - Jesus ”*διεστείλατο αὐτοῖς*” (förbjöd dem) drar hela berättelsen tillbaka till där Jesus förde mannen avsides (7:33). Visar på kontraster i berättelsen som skapar en spänning, Situationen intensifieras här just i denna helande berättelse, Just här där Jesus förbjöd dem att tala om vad som hänt, desto mer berättar folk om vad som sker runt omkring Jesus. Markus ändrar berättarstilen och riktar nu sig publikt i denna vers. Det finns diskussioner om att vers 36 och 37 kan vara senare inlagt av Markus.

37. ”*Och alla blev överväldigade och sade: ”allt han har gjort är bra: de döva får han att höra och de stumma att tala*” - alla ”*ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο*” (blev överväldigade) beskriver responsen på helandesituationen. ”*καλῶς πάντα πεποίηκεν*” (allt han gjort är bra) alluderar till Gamla Testamentets 1 Mos 1:31 till Guds skapelse och det var gott. Jesus går omkring och återställer den

⁷³ Gould (1922) Stycke 34.

⁷⁴ Guelich (2006) Mark, stycke 34.

⁷⁵ Edwards (2002) Se kommentar till vers 35-37.

⁷⁶ France (2002a). Mark. New International Greek Testament Commentary. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co, A Healing in Decapolis (7:31-37) se vers 35.

⁷⁷ Hartman (2004) Markusevangeliet, sida 261.

goda skapelsen och därför kan Markus då reflektera till ett hopp för mänsklighetens upprättelse och uppfyllande av profeterna.⁷⁸

Jesus helande representerar Guds arbete med att göra allt gott.

12.1. Sammanfattning av Markus 7:31-37

I Markus texten så uppfattar jag det att Jesus gör saker och ting på sitt eget sätt. Jesus är en taktill person genom att han vidrörde den döve mannen när han skulle hela honom. Den taktilla kommunikationen förutsätter en gemensam uppmärksamhet för att kunna skapa en gemensam mening. Jesus rör vid människor när han helar dem och löser deras funktionshinder-problematik. Han satte den döve mannen i centrum, bad en subjektiv bön och riktade sin uppmärksamhet mot Gud (objektiv) som mottagare av den begärda bönen.⁷⁹ Den avgörande frågan är om Gud eller människan står i centrum för bönen. Även om det inte är klart kan man ändå urskilja att det är den döve mannens behov av en inkludering i gemenskapen som gäller i bönen. Geels och Wikström beskriver vidare den subjektiva bönen som en begärande bön där en önskan om en gemenskap kan ingå.⁸⁰ Jesus möter människor som individer och ser dem, känner dem även genom bönen och bekräftar sedan dem genom helandet. I Markus berättelse får vi ta del i hur Jesus statuerar ett exempel av att även hedningarna, och döva nu får tillgång till Guds rike. Det kan även ses som en övergångsrit för den döve mannen som Jesus helade, han var även döv i andemening för att han kunde inte få tillgång till Guds ord då han inte kunde höra dem och utan att kunna förstå dem kunde han inte heller tala om dem. I Jesaja 9:2 är det hedningar som vandrar i mörkret.⁸¹ Jesus får höra att *han gör allting bra* (Mark 7:37) att han gör så att döva hör och stumma talar, är det högsta betyg Jesus kan få från dessa människor i hedniska sammanhang.

⁷⁸ Se Jesaja 35:5,6. Jes 35:5-6. ”Då skall de blindas ögon öppnas och de dövas öron höra. Då skall den lame hoppa som en hjort och den stumme brista ut i jubel.

⁷⁹ Geels A och Wikström O. (2006). *Den religiösa människan: en introduktion till religionspsykologin*. Stockholm: Natur och Kultur, sida 106.

⁸⁰ Geels, A och Wikström O (2006). *Den religiösa människan*, sida 106-107.

⁸¹ Jesaja 9:2 ”Det folk som vandrar i mörkret ser ett stort ljus, över dem som bor i mörkrets land strålar ljuset fram”.

Jesus helade den döve mannen och får honom att tala, och får sedan bekräftelsen att det han gör är bra från de övriga folket är även ett uppfyllande av profetian från Jesaja 35:6 ”*de dövas öron att höra och den stumme brista ut i jubel*”. När folk tar emot evangelium om Guds rike är det Gud som öppnar deras öron.⁸²

12.2. Dövhet i interaktion.

Dövhet och oförstånd som system, där man söker förklaringar till dess sociala miljöer, har en del gemensamt då när det handlar om perception. Oförstånd handlar inte om att inte kunna processa inhämtad information, utan verkar för en kognition. Perception och kognition är båda aktiva vid inhämtande och tolkande av sinnesintryck. Höra och förstå är båda en del i ett neurofysiologisk och psykologisk process. Dess motsatser dövhet och oförstånd är inte i del av denna process då båda är negationer av den. De båda knyter an till processen. Dövhet handlar om en funktionsnedsättning men oförstånd handlar om en nedsatt tolknings- och slutledningsförmåga. Det är inte helt ologiskt att göra kopplingen dövhet med oförstånd. Använder Markus den här berättelsen för att synliggöra en gräns mellan ”de utanför” och ”de som är med” tydligare? För dem som är utanför blir det som Jesus gör och undervisar om bara till gåtor då de är för ”döva” och inte förstår att de bör omvända sig och få förlåtelse.⁸³ Jag kan i den här helande berättelsen uppfatta att verkar det vara som en historisk vändpunkt för döva. Att de tidigare inte fått vara med men nu får vara med och ta del av Guds rikes hemligheter trots avsaknad av hörsel.

12.3. Finns det olika sätt att *höra* på saken?

I Markus 7:31-37, använder Markus fyra ord som har med hörseln att göra. Markus använder singular ”κωφόν” (döv man) i vers 32, och plural ”κωφοῦς” (döva) i vers 37 för att beskriva en person som inte hör. Det finns två ord för att beskriva hörselorganet; vers 33 stoppar Jesus fingrarna i ”ὠτα”(öron) på mannen och i vers 35

⁸² Hartman (2004). Markusevangeliet, sida 261.

⁸³ De som är utanför menar jag icke judiska, hedningar, men även dem som inte platsar in i ”normen”.

”ἀκοαί” (öronens innersta delar) öppnades. Markus verkar sätta den här berättelsen i sitt sammanhang för att rentav vara lite övertydlig, eftersom Jesus ger de blinda synen åter och de döva hörseln igen, så verkar också den döve mannen i texten vara en symbol för de ”döva” lärjungarna, eller folket, som inte verkar höra och förstå vem Jesus är.

12.4. Vem är den döve mannen i helandeberättelsen?

Det som sker är att berättelsen agerar i ett utifrånperspektiv. Den som berättar (Markus) är själv inte en del av berättelsen. De personer som är med är: Jesus, den döve mannen och en obestämd grupp människor som kom att leda fram den döve mannen till Jesus men även den grupp av människor som inte kunde hålla tyst om Jesus gärning. Jesus är den som är mest aktiv men även den döve har en del i berättelsen. I ett utifrånperspektiv i både handling och tal vill jag undersöka vem den döve är. Vi behöver komma ihåg är att Jesus befinner sig i ett troligtvis hedniskt område. Den döve mannen kanske var hednisk och döv. Hela berättelsen berättas från ett utifrånperspektiv men det finns ledtrådar i berättelsen till hur den döves perspektiv kan vara. Han beskrivs vara döv och kunde knappt tala(v.32). Framåt i berättelse efter en beskrivning av Jesu handpåläggning får vi ta del av att han både får höra och tala riktigt. Det finns en problematik här, vi får inte ta del av den döves perspektiv hur han upplever botandet av sin ”dövhet”. Är det en fysisk dövhet som botas eller är det en andlig dövhet som botas? Eller är det kanske rentav samhällets ovilja till att lyssna som är egentliga problemet? Mannens perspektiv på allt som sker runt omkring honom innan helandet sker blir upphöljt i dunkel och författaren inte ger utrymme för det i berättelsen. Fram till dess är den döve mannen passiv och agerar inte själv förrän efter handpåläggningsen. Det börjar med att han blir förd till Jesus av en okänd grupp, troligtvis av några bosatta i Dekapolis. De bad Jesus lägga handen på honom och därefter sker det något jag reagerar på, Jesus leder honom avsides från folket.

Är det så att Jesus går före mannen för visa honom hans kommande självständighet? Det är efter att blivit fört avsides som Jesus påbörjar sin handpåläggning och berättelsen tar en vändning. Jag kan uppfatta här fenomenet Castberggårds-syndrom.⁸⁴ Den döve mannen har underordnat sig samhällets norm och fått det inpräntat att inneha hörsel är den rätta normen. I och med att han blev förd till Jesus av en grupp (ospecificerat vilka) människor, dög han inte som döv individ. Det jag menar är att genom Castberggårds-syndrom perspektivet kan man uppfatta Jesus som en dövsupporter. I det vidare kontexten menar jag att det diskuteras om ett fenomen, i de situationer som där hörande stöttar döva t.ex. i politiska-, samhälls- och i rättvise frågor, så upplevs det som att politiker och andra beslutsfattare lyssnar främst till de hörande som stöttar och talar för de döva. Detta är ett nytt fält och ligger på diskussionsnivå i dagsläget. Det är intressant att det går att uppfatta det i Markustexten, att Jesus verkar stötta den döve/döva i allmänt. Hur får man bort Castberggårds-syndromet ? Det sker bäst genom positiv bekräftelse och acceptans av att vara döv. Sociologen Charles Taylor har en tes om att vår identitet formas av andras erkännande men också att vår identitet är skapad dialogiskt i samspel med andra.⁸⁵ Vilket också Tomas Kold Erlandsen lyfter fram ”Identitet är viktig för självkänslan och självförtroendet”.⁸⁶ Nu får mannen möjlighet att höra och tala. Han går från till att ha varit passiv att bli aktiv och han har nu möjlighet att själv beskriva vad han upplever. John M. Hulls två olika förhållningssätt, accepterande och kurativt, till dövhet och funktionsnedsättningar kan bli användbart här.

I Markus 7:31-37 verkar det för ett kurativt förhållningssätt till situationen i och med att situationen för den döve mannen måste förändras, inte genom ett stöd utan genom helande. Det är först när helandet skett som den döva mannen får ett agerande och blir en

⁸⁴ Erlandsen Kold, Tomas (2012). Castberggårds-syndrom, sida

⁸⁵ Taylor, Charles (1999). Det mångkulturella samhället och erkännandets politik. 2., rev. uppl. Göteborg: Daidalos.

⁸⁶ Erlandsen Kold, Tomas (2012) Castberggårds-syndromet, sida 55.

fungerande person i berättelsen. Vad som är intressant är att Jesus bemöter honom och ger honom myndighet genom att ta honom avsides, ger honom eget utrymme i enskildhet. Jag vill även uppfatta i berättelsen som att Jesus kan ha intagit ett accepterande förhållningssätt gentemot döva, även om han helade den döve mannen men själva dövheten finns fortfarande kvar än idag. Det är svårt att få grepp om den döve mannen i berättelsen då han tycks utgöra en symbol för folkets eller lärjungarnas dövhet (oförstånd) samtidigt som Markus inte ger större utrymme för det i berättelsen. Lärjungarna, eller folket, de som fått gå med Jesus och fått sett och höra allt som han gjort och ändå inte tycks förstå vem Jesus är, de är så *döva* inför hans ord. Jesus helar den döve mannen på ett sätt som tycks göra lärjungarna eller folket, kan höra Jesus. Den döve mannen porträtteras av Markus, som passiv fram tills han kan höra och tala igen och sedan agera. Först efter helandet är han kapabel till att vara en egen person, att vara en fungerande karaktär. Det vill visa på att Markus har ett kurativt förhållningssätt till dövhet utifrån Markus 7:31–37.

12.5. Sammanfattning

Helandeberättelsen i Markus 7:31–37 finns i första delen av Markus evangelium där huvudfrågan är ”vem är Jesus och vad är hans uppdrag”. Den döve mannen är porträtterad som en förebild för läsaren. Vi har fått ta del av hans passivitet, mottagande av helandet och sedan tal och handling. Denna positiva skildring kan visa på ett accepterande förhållningssätt gentemot dövhet där den döva karaktärens vilja till förändring går före att en förändring ska ske. Denna skildring kan också tolkas som hedningars oförstånd vem Jesus är men strax börjar förstå.

13. Diskussion

Jag har nu analyserat texten i Markus 7:31–37 och vill försöka ta tag i resultatet från sammanställningen av min analys och förhoppningsvis att det kan bidra till ett svar på mina frågeställningar som var;

- 1) ”Hur presenteras dövhet i Markusevangeliet 7:31–37?”.
- 2) ”Hur kan man tolka texten utifrån den nutida vetenskapliga diskursen Disability Studies parallellt med dövperspektiv idag?”.

Jag tar frågorna var för sig och diskuterar dem under punkt 13.1. och 13.2. och söker en slutsats av vad jag har kommit fram till.

13.1. Hur presenteras dövheten i Markusberättelsen?

Jag kan uppfatta det som att dövhet används som ovilja till kunskap för den beskrivs och används med bildspråk för att beskriva något negativt hos en grupp, att de inte förstår. I Jesaja (6:9-10⁸⁷), beskrivs dövhet som att de inte förstår. Dövhet blir till en bild för gruppens oförmåga att förstå vem som är Gud och vem Jesus är. Hörselnedsättning utgör bara en liten del av människans perception och påverkar knappt människans kognitiva förmåga, vilket gör att bilden av dövhet blir något skev.

I berättelsen möter läsaren berättelsen om hur Jesus helar en döv man som inte kunde tala väl. Det gör att den döve som blir helad blir en symbol för folkets oförmåga att förstå vem Jesus är. Då borde det finnas hopp även för dem som inte förstått vem Jesus är. Den döve mannen porträtteras som passiv under tiden han är döv. Han blir ledd fram till Jesus (i vers 32), andra för fram hans talan(v.32) och Jesus leder honom till enskildhet(v33). Efter han fått hörsel och talet tillbaka (v.35) blir döve mannen aktiv, han hör och talar (v.35). Författaren Markus intar ett kurativt synsätt på dövhet snarare än ett accepterande. Helandeberättelsen av den döva

⁸⁷ Jesaja 6:9–10 ” 9. Gå och säg till detta folk: ‘ni skall höra men ingenting förstå. Ni skall se men ingenting fatta. ’ 10.Förstocka detta folk, täpp till deras öron, täck för deras ögon, så att de ingenting ser, ingenting hör, ingenting förstår och inte vänder om och blir botade.”

mannen används av författaren för att visa på hur Guds rike är närvarande i Jesus. Dövhet kan förstås här bäst som en orättvisa som den döve behöver befrias ifrån.

Jag vill lyfta fram ett exempel på hur man kan se på dövheten som man kan appliceras till dagens samhälle. Markus syn på dövheten kan vara komplex eftersom texten i sig innehåller tvetydliga budskap. Det är något uppenbart i att författaren medvetet använder dövheten som ett sätt att beskriva oförstånd och utanförskap. Det är inte dövheten i sig som är problemet utan deras *oförmåga att förstå* vem Jesus är. Man kommer inte ifrån att Markus har blivit påverkat från Jesaja i synen på både blindhet och dövhet. Hos Jesaja⁸⁸ är blindhet och dövhet en bild för Israels folks oförmåga att förstå vem deras Gud är. Det finns flera hoppfulla löften hos profeten Jesaja att Israels folk som är under förtryck under andra folk blir befriad från blindhet och fattigdom. Dövhet kan ses som något negativt som folket lider under och behöver befrias ifrån. Dövhet uppfattas som något otäckt, något man blivit bestraffat genom vilket bidrar till marginaliserande och avståndstagande för personer med hörselnedsättning. Markus tar lite av Jesajas sätt att uttrycka dövhet och kanske genom det tar över dess syn på dövhet. Dövhet är något man behöver befrias ifrån för att kunna höra hemma i Guds rike. Den här synen på dövhet är något som Markus delar med Jesaja och med många andra författare under antiken.⁸⁹ En syn att dövhet är något främmande, bestraffande, orent och i sin tur kan leda till utanförskap och marginalisering i samhället. I jämförelse med andra samtida litteraturer så även inom den Hebreiska Bibeln och Nya Testamentet vill jag tillägga att Markus ger en något mer positiv bild av dövhet om man utgår ifrån helandeperspektivet.

⁸⁸ Jes 29:18-19 ”18Den dagen skall de döva höra när man läser ur bokrullen, och de blindas ögon skall se, fria från dunkel och mörker. 19De förtryckta skall ständigt glädjas över Herren, de fattigaste jubla över Israels Helige.” Jes 42:6 ”Jag, Herren, har i min trohet kallat dig, jag tar dig vid handen och skyddar dig. Genom dig ingår jag ett förbund med mitt folk till ett ljus för de andra folken.”

⁸⁹ Jesaja 6:10 ”Förstocka detta folk, täpp till deras öron, täck för deras ögon, så de ingenting ser, ingenting hör, ingenting förstår och inte vänder om och blir botade.”. Jes 42:18 ”Ni döva, lyssna! Ni blinda, se!”; Jes 43:8 ”För fram dem som är blinda fast de har ögon, döva fast de fått öron”.

Sammanfattningsvis kan Markus presentation av dövhet bidra till att både marginalisera och distansera vad dövhet är och döva personer. Samtidigt verkar det för att en gång för alla också få inkludera döva i Guds rike.

13.2. Disability Studies och Dövperspektiv

Jag kommer att diskutera Disability Studies möte med Markus 7:31–37 under punkt **13.2.1.** och därefter Dövperspektivets möte med Markus under punkt **13.2.2.**

13.2.1. Disability Studies

Markus syn på dövhet kan till Disability Studies bidra med två synsätt; Hur vi konstruerar vår moderna syn på dövhet i antiken och i Nya Testamentet, och dels i problematiken hur man tolkar dövhet. I det första menar jag att Markus syn på dövhet kan hjälpa när vi söker förstå och beskriva hur dövhet och funktionsnedsättning har beskrivits i den historiska kontexten och bemötts i det vidare perspektivet under antiken. Det är ett medvetet val att Markus plockat in dövheten i sin berättelse. Jag uppfattar det som att han var inte medveten om att synen på dövheten i helandeberättelsen medförde att Markus både förstärker en negativ och en positiv syn på dövhet. I det negativa genom att fortsätta beskriva dövhet på samma sätt som författarna till Moseböckerna eller Jesaja, till att vara något som bör botas. Det positiva synen på dövhet förstärker Markus genom att dövhet går att botas genom ett helande eller synen på döva förändras till att vara mer inkluderade i samhället. Markus verkar spretig men kan samtidigt hjälpa oss att förstå att denna syn på dövhet som finns representerad inom övriga antika litteraturen.

13.2.2. Dövperspektiv

När man gör en generalisering av dövheten bör man vara medveten om att när vi generaliserar så renodlar vi samtidigt vår förförståelse av det vi försöker greppa och utesluter då det som inte platsar in i generaliseringen. Markusevangeliets syn på dövhet ger ett problemexempel på hur dövhet som oförstånd har använts. Dövhet

har en reell referens, personer med hörselnedsättning, vilken jag menar att man ska vara försiktig med hur man använder och refererar till dövhet. Oavsett hur vi använder olika begrepp så händer det något när vi gör det, vi formar och konstruerar verkligheten med dem. ”*De metaforer vi använder oss av säger något om våra egna värderingar och kan bidra till att rättfärdiga och underbygga ett förtryck av redan marginaliserade medlemmar av samhället*”.⁹⁰ Jag kan applicera Markustexten till dagens forskning om Cochlea Implantat (CI⁹¹). Barn som föds och definieras som medicinskt dövt erbjuds ofta av sjukvården en möjlighet till att kunna ”höra” genom att operera CI som en möjlighet till att *normalisera* deras dövhet. Vad jag menar är att personer med CI, har samma behov som en person med hörselnedsättning. Utan CI är de i behov av teckenspråk för sin kommunikation och i många fall erbjuds inte CI-användarna teckenspråk som stöd utan deras språk ska baseras på det talade språket. Det allra viktigaste faktumet är att döva kan inte bli hörande, och CI återställer inte hörsel.⁹²

Bibeln med sin heliga skrift är drygt 2000 år gammalt och har blivit läst, tolkad och brukad av många genom årtusenden. Med det i åtanke så kan Markus exempel på hur synen på dövheten uppfattas och dess ihopkoppling med okunskap, ge en felaktig förståelse av dövhet relaterat till perception och kognition, även skapa en marginalisering, diskriminerande och ett avståndstagande syn på personer med dövhet. Hur kan man bryta och frigöra döva från den negativa bilden av dövheten som finns? För döva som är en del av en struktur där hörande utgör normen, blir kunskap en viktig vägledning in till den inkluderande gemenskapen. Det är inte den döve som behöver kunskapen om den ojämlikheten som råder utan

⁹⁰ Koosed, Jennifer L. och Darla Schumm (2005). *Out of the Darkness: Examining the Rhetoric of Blindness in the Gospel of -John*” in Disability Studies Quarterly, 25:1 <<http://dsq-sds.org/article/view/528/705>> (2016-09-24).

⁹¹ Cochlea Implantat (CI) är ett hörsel teknisk hjälpmedel där man opererar in en sorts processor under skallbenet intill örat och förs sedan in via elektroder till snäckans hörselnerv. Processorn kopplas ihop med en sorts hörapparat som fästes utanpå skallbenet där en magnet inopererats i huden under skallbenet. Det fungerar som en hörapparat.

⁹²Nordell, Patrik (2011). Audism, Malmö: Döviana Konsult och Tjänster, sida 23 hänvisar till Statens Offentliga Utredningar (SOU) 2006:54.

det är den som utgör den hörande normen som behöver den kunskapen och förståelsen. Därigenom sträva efter en större medvetenhet och eftertänksamhet hur denne väljer att se på dövhet och hur man använder sig av det i det dagliga livet och språkbruket.

14. Slutsats

Den syn på dövhet som presenteras i Markus 7:31–37 är *en* sorts synsätt på dövhet. Den har sin bakgrund i hur användningen av dövhet ses som oförstånd, och är konstruerad av värderingar och en verklighet som fanns i den antika världen som vi idag behöver ta *avstånd* ifrån för att inte riskera marginalisera personer med dövhet ytterligare. Dövhet sågs som någonting som inte platsade in i samhällets normativa värden och sågs som ett straff från Gud för andlig bortvändhet.

Man kan med hjälp av Markus syn på dövhet sträva efter att öka medvetenheter inför hur vi ser på dövhet och hur använder oss av det som retoriskt verktyg. De generaliseringen av olika begrepp vi använder oss av säger något om våra egna värderingar. Döva är personer som helt enkelt inte hör och använder teckenspråk som ett visuellt språk som möjliggör en direktkommunikation på samma sätt som för den som hör, att ta in hörbar talad kommunikation. Den bilden och uppfattningen om oförstånd, borde inte kopplas samman med dess reella referens, de döva personerna.

Den som är döv och som läser Markustexten kan tolka och uppfatta texten på två olika sätt. Det ena är att Jesus botar den döve mannen för att synliggöra att en som är döv är lika mycket värd som alla andra i det normativa samhället och är inte längre utanför. Det andra uppfattningen är att dövhet är något som anses vara negativt laddat och bör botas, i bästa fall med hjälp av helande, så att denne blir hörande helt i enighet med rådande hörselnormen. Jag kan uppfatta ett dubbel perspektiv till i texten, då Jesus tog den döve mannen avsides för att hela honom. Eftersom mannen inte hör behövde Jesus nog visualisera det som skulle komma att hända så

den döve skulle förstå, men även det normativa samhället får genom Markus text en förståelse för att det visuella ingår som en del i de dövas språk, teckenspråket. Det kan ha varit en engångshändelse att Jesus (som en dövsupporter) botade den döve mannen för att visa på det normativa samhället att döva finns och kommer alltid att finnas och döva är nu inkluderad och kommer inte uteslutas till himmelriket. De ska ses som jämbördig med rätten till sitt eget språk, teckenspråk, för att tillgodogöra full kommunikation varken mer eller mindre, och då få ta del av Guds ord till en på full teckenspråk.

15. Egen reflektion

Jag som en döv exegetstudent har fått ställas inför dessa utmaningar att möta Bibelns historia och tradition kontra dagens moderna syn på dövhet. Jag har varit fullt medveten om att textperikopen jag valt speglar en antik/hellenistisk präglad syn och jag har fått utmana mina egna fördomar under studiens gång. I ljuset av Disability Studies normkritik om hur bibeln kan uppfattas har jag förstått att det finns många komplexa dimensioner att tolka Bibeln. Jag som definierar mig som döv, har utvecklats som individ utifrån vad ett dövperspektiv kan innebära för mig. Den här uppsatsens resa har gjort att jag blivit mer medveten om vad och hur jag läser en Bibeltext utifrån sitt antika/hellenistiska perspektiv, vilket behöver utmanas och reflekteras över i vår tid. Däremot gillar jag tanken på att Jesus kan i texten tolkas som dövsupporter.

/Sofie Strid, Göteborg den 19 januari 2017.

16. Litteraturförteckning

16.1. Tryckta material

Avalos, Hector, Sarah J Melcher och Jeremy Schipper (2007). *This abled body; rethinking disabilities in biblical studies*, USA: Society of Biblical Literature.

Bibel (2000). Stockholm: Bonnier.

Corker, Mairian (1998). *Deaf and Disabled, or Deafness Disabled*. London: Open University Press.

Cuddon, John Anthony (1999). *A dictionary of Literary Terms and Literary theory*, Oxford: Blackwell Publishing.

Dirksen, Bauman och Murray. (2014). *Deaf Gain: Raising the Stakes for Human Diversity*. University of Minnesota Press.

Edwards, J.R. (2002). *The Gospel according to Mark. The Pillar New Testament Commentar (223)*. Grand Rapids, Michigan; Leicester, England: Eerdmans; Apollos.

Erlandsen Kold, Tomas (2012). *Castberggårds-syndromet*, Malmö: Dövia Konsult och Tjänster.

France, Richard Thomas (2002a). *Mark*. New International Greek Testament Commentary. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing co. A Healing in Decapolis (7:31-37).

France, Richard Thomas (2002b). *The Gospel of Mark: a commentary on the Greek text*. Grand Rapids, MI: Eerdmans publishing company.

Fredäng, Päivi. (2003). *Teckenspråkiga döva, Identitetsförändringar i det svenska dövsamhället*. Stehag: Förlags AB Gondolin.

- Geels, Anton och Wikström, Ove (2006). *Den religiösa människan: en introduktion till religionspsykologin*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Gould, E.P. (1922). *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to St. Mark (137)*. New York: C. Scribner's sons.
- Guelich, Robert A.(red.) (2006). *Mark 1-8:26. Word Biblical Commentary*. Waco, Texas: Word Books.
- Hartman, Lars. (2004). *Markusevangeliet 1:1–8:26*. Stockholm: EFS förlag.
- Hellspong, Lennart (2004). *Konsten att tala: Handbok i praktisk retorik*. Lund: Studentlitteratur
- Hendriksen, W. och Kistemaker, S.J. (2001). Vol.10: *New Testament commentary: Exposition of the Gospel According to Mark. Accompanying biblical text is author's translation, New Testament Commentary (302)*. Grand Rapids: Baker Book House.
- Higgins, Paul. C. (1980). *Outsiders in a hearing world, A sociology of deafness*. Newbury Park: Sage Publications.
- Hull, John M. (2001). *In the beginning there was darkness. A blind person's conversations with the bible*. London: SCM press.
- Kernaghan, R.J. (2007). *Mark. The IVP New Testament commentary series (142)*. Downers Grove, I 1: Inter Varsity Press.
- Lakoff, George och Johnson, Mark. (2003). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.

- Lange, J.P., Schaff, P. och Sheff, W.G.T. (2008). *A commentary on the Holy Scriptures: Mark* (69). Bellingham, WA: Logos Research Systems, Inc.
- Miller, William Ian (2006). *Eye for an eye*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mitternacht, Dieter och Runesson, Anders (red.)(2006). *Jesus och de första kristna; inledning till Nya Testamentet*. Stockholm: Verbum.
- McRuer, Robert (2006). *Crip theory: cultural signs of queerness and disability*. New York: New York University Press.
- Nordell, Patrik och Erlandsen Kold, Tomas (2011). *Audism/Deafhood*. Malmö: Dövia Konsult och tjänster.
- Oden, T.C. och Hall, C.A. (2005). *Mark. Ancient Christian Commentary on Scripture NT 2. (103)*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press
- Padden, Carol A. och Tom L. Humphrie. (2005). *Inside deaf culture*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Shakespeare, Tom (2006). *Disability Rights and Wrongs*, New York: Routledge.
- Vikström, Björn (2005). *Den skapande läsaren; hermeneutik och tolkningskompetens*, Lund: Studentlitteratur.
- Wrede, William. (1901/1971). *The Messianic Secret*, eng övers. Grieg, J. JCG London: James Clarke & Co. Ltd.

16.2. Lagar

Språklagen (2009:600)

SFS Diskrimineringslagen (2003:307 & 2008:567).

16.3. Statens offentliga utredningar och betänkande

SOU (1998:48)

SOU (1998:66)

SOU (1999:100)

SOU (2006:54)

16.4. Elektroniska material

Berg, Susanne och Lars Grönvik(2007). *Crip Theory - en preliminär positionering*. Tillgänglig: Stockholms universitet <http://www.su.se/polopoly_fs/1.39088.1320403027!/CripTheory_enintroduktion.pdf>(2016-09-22).

Bibeln.se,sökord:”renhetslagarna”.

<<http://www.bibeln.se/las/uppslagsdel/r/renhet>>(hämtad 2011-11-06).

Bibel textöversättning Grekiska för Markus 7:31-37, <<http://sv.bibelsite.com/interlinear/mark/7-31.htm>>(hämtad 2016-11-01).

Cochlea Implantat. <<http://www.horselboken.se/faktadel/tekniska-hjalpmedel/cochlea-implantat/>>(hämtad 2016-11-20).

Frost, Emelie (2016). *Jag förtjänar att bli sedd som människa, inte en bromskloss i kommunikationen: En kvalitativ studie om dövas upplevelser av sjukvårdens bemötande utifrån deras Dövhet*. Göteborgs Universitet; Institutionen för socialt arbete, Studentuppsats.<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/44576/3/gupea_2077_44576_3.pdf> (hämtad 2016-11-01)

Hétu, Raymond. I översättning av Hageltorp, Marika (2003). *Stigmatisering vid hörselnedsättning*. Södersjukhusets klinik. <http://www.horselboken.se/pdf/Stigmatisering.pdf> (hämtad 2016-11-10).

Högberg, Camilla.(2015). *Dövkompetens inom sociala myndigheter, tack!:* En litteraturöversikt som undersöker forskningen om relationen mellan döva klienter och sociala myndigheter. Örebro Universitet; institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete; Studentuppsats. <<http://oru.divaportal.org/smash/get/diva2:825642/FULLTEXT01.pdf>> (hämtad 2016-10-03).

Koosed, Jennifer L. och Darla Schumm, (2005). *Out of the Darkness: Examining the Rhetoric of Blindness in the Gospel of - John*” in *Disability Studies Quarterly*, 25:1, <<http://dsq-sds.org/article/view/528/705>> (hämtad 2016-09-24).

Nationalencyklopedin, (NE). Sökord:

“*Audiologi*” <<http://www.ne.se/sök/?t=uppslagsverk&q=audiologi>> (hämtad 2016-08-28).

“*Dövkultur*” <<http://www.ne.se/sök/?t=uppslagsverk&q=Dövkultur>> (hämtad 2016-11-03).

Skrift om synd och skam, Tänk om det var jag!, <<http://www.ltkalmar.se/Documents/Testdokument/Tänk%20om%20det%20vore%20jag.pdf>>. (hämtad 2016-11-09).

Språk och folkminnen; teckenspråk, senast uppdaterad 2016-05-25 <<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetsprak/svensk-t-teckensprak/det-svenska-teckensprakets-grammatik/inledning.html>> (hämtad 2016-10-12).

Språklagen; 2009:600 (2009), Sveriges Riksdags hemsida. <<http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk->

[forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600](#)>. (Hämtad 2016-10-26).

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, Sökord: ”Döva”
<http://skl.se/download/18.5b3865cd1463080b2daeb20/1401091152242/Döva+perspektiv+på+kulturer.pdf> (hämtad 2016-11-25)

Sveriges Dövas Riksförbund, SDR, <http://sdr.org> (hämtad 2016-11-02).

Sveriges Dövas Riksförbund, SDR, Sökord:

”Dövas historia” <<http://www.sdr.org/dokumentarkiv/dova/238-ett-blad-ur-dovas-historia/file>>(hämtad 2016-10-06).

”Teckenspråk”<<http://www.sdr.org/teckensprak/svenskt-teckensprak>> (hämtad 2016-10-03).